

SKULTÉTY CSABA

BURG KASTL AZ EMIGRÁCIÓ SZEMÉVEL. Az iskola 48 éve. Kerek fél évszázad, amely alatt egymást követték a széles kárpát-medencei hazából menekülő hullámok, élményeik és világuk évekig hordott generációs különbségeivel. A befogadó helyen, a befogadó országban minden család, minden szülő elemi gondjai között a megválaszolható kérdéssel: az új tengerben hogyan őrizhető meg – vagy megőrizhető-e egyáltalában – a gyerekek, a felnövő új nemzedék hazuról hozott anyanyelvi és nemzeti érzésvilága, odatartozásának a tudata.

Ezzel a gonddal kellett szembenéznie a második világháború utolsó évétől kezdve a Vörös Hadsereg elől menekülő első hatalmas áradatnak. Németország bajor vidékei és a még csak papíron újratereztett Ausztria légereiben lelkes tanárok sziszifuszi fáradsággal próbálták tenni, amit tudtak. A szétszóródással itt-ott kis vasárnapi iskolák teremtődtek. De már ekkor, 1945-ben a Passau melletti Waldwerkben gimnáziumi igényű magyar középiskola létesült. Már innen, majd az iskola kényszerű vándorútjának következő állomásairól, Niederaudorf, Lindenberg, majd Bauschlott falvakból-városkákból immár magyar érettségivel rendelkező magyar fiatalok távozhattak, közülük nem egy távolabb a nagyvilágba. A emigrációs magyarság egésze féltő gonddal követte egyetlen nyugat-európai közép fokú tanintézményének a sorsát. Ezt közvetlenül megélt példával is tanúsíthatom.

A sztálini világ csúcsidején, 1951. október 6-án indult meg az amerikai kongresszus döntése alapján Münchenből a Szabad Európa Rádió magyar adása. A már korábban megalakult szerkesztőség első ülései egyikén Dessewffy Gyula főszerkesztő javaslatára határozat született: normális havi fizetéshez jutva – a normális fizetés akkor rendkívülinek számított annak 2 százakékat felajánljuk egy közös jóléti alapra, amely céljainak egyike a magyar gimnázium folyamatos anyagi támogatása. Ezt a vállalt kötelezettségét a munkatársi kar mindvégig teljesítette. Rádióink és a későbbi Burg Kastl kapcsolatára még visszatérek.

Jött 1956, egész tragédiájával, a lelkiismeretében felrázott szabad világ rokonszenvével és tehetetlenségével. Egyszerre mindenütt más lett magyarnak lenni. Ez a második, kétszáz ezres menekültáradat már mindenütt, a földgömb valamennyi pontján rokonszenvvel, segítőkészséggel találkozott. A nagy befogadó országok és intézményeik, polgáraik között a nyuganémet állam magáévá tette a magyar iskolaügyet. Ilyen belső hatósági és egyházi összefogással jött létre Burg Kastl és vált azzá, amit azután hosszú évek során

jelentett. Az ünnepélyes megnyitást az egész magyar emigrációs sajtó – nyugodtan állíthatom - egységes lelkesedéssel üdvözölte. A Münchenben megjelenő Új Hungária című hetilap – igen, akkor az emigrációnak ott megjelenő hetilapja volt – tudósításában főleg a szülőket idézte. „Bár csak itt lehetnék újra diák” – mondta a környezet láttán az egyik. „Igen, mintha Pannonhalmán lennénk”- egy másik. „Ezek a magyarok itt egy új világ alapkövei”- írta beszámolója címében a Nemzetőr, a Magyar Szabadságharcos Írók havi újságja. Tudósírása szerint Walter Stain bajor miniszterelnökhelyettes a következő szavakkal indította útjára az új intézményt: „ E fiatalokat nemnémetekké akarjuk tenni, hanem módot adni nekik, hogy még jobb magyarok legyenek”.

A Tollas Tibor fáradhatatlan buzgalomával fenntartott Nemzetőr a továbbiakban is ébren tartotta az egész emigrációban Burg Kastl ügyét. Íme Kiragadott példák a későbbi évekből. Idézetek az Iskolabizottsághoz Berlinből, Hollandiából, Ausztiából, Kanadából és az Egyesült Államokból érkezett pénzadományok kísérőleveleiből. 1964-ben „Nyolcvan lány várja az első kalapácsütéseket – összefogás egy magyar iskoláért” című cikket olvashatunk. Egy másik, hasonló beszámoló „Tavaszi felhők Burg Kastl felett” címmel. 1966 júliusában elsőoldalas vezércikk Gábor Áron író tollából az imént megélt kastli ballagás alkalmából. „Maga az ősi bajor kolostor falai kérdések tömegét sugározzák” – írja. Majd felveti a kérdést: „Vajon berendezkedhetik-e ezen iskolában olyan magyar műhely, ahol a mesterek magyart faragnak messze idegenben született, felserdült fiatalokból, akik talán a gyermekévek első szavait, fogalmait, igényeit, vágyait idegen nyelven, idegen felfogásban ismerték meg? Magukkal hozták a kérdést: születik-e még magyar az emigrációban?” - így a Nemzetőr vezércikke.

Igen, gyerek- vagy kamaszkorban a hazai világból kikerült, avagy már a nagyvilág valamelyik táján magyar szülőtől származó gyerek, kamasz megőrizhető-e egészben vagy legalább részben magyarnak? Erre a kérdésre volt hivatott Burg Kastl válaszolni. Mi is erre a felelet az emigráció aggodó szemével?

A kommunizmus világtól gyereket megmentő szülő Kastl-tól, katolikus papi igazgató által vezetett iskolájától és internátusától a hagyományos nevelés értékeinek a továbbadását, ennek megfelelő szellemi és erkölcsi felkészültség előkészítését várta. 48 esztendő, amely alatt a kihívás súlya egyre nehezebb lett. Nézzük a környezetet, Nyugat-Németország innen alig követhető, szinte elképzelhetetlen világát ezen évtizedekben.

A hitleri patológikus álom összeomlása után előbb a nihil, a tanácstalan úr. Az egész társadalmat őszinte szándékkal átható önbírálat csapdába esett: a túlfűtött nacionalizmus elvetésével együtt a német nemzeti múlt és tudat igazi értékeit is kidobták. A gyökértelenség lett úrrá, az ország mintegy ittasan szabad területté vált a külföldről jövő valamennyi modernnek nevezett, a társadalmat bomlasztó áramlat befogadására. Az iskola ne akarjon nevelni, csak ismereteket adjon tovább. Történelmet és klasszikus irodalmat tanulni elmaradottság, hangzott a jelszó, Goethe és Schiller egyes tartományokban, az élen Nyugat-Berlinben már csak egy-egy iskolai órát kapott. Napi újságr riportot, politikai röplapot, tiltakozó pamfletet kell tudni írni. A diák tanuljon, igen, de főleg vitatkozzon, tüntessen, jogait követelje. A család a múlté, a modern embernek gyerekestül kommunákban a helye. Erkölc a nemek között nincs többé, ami nemes és magasztos volt vulgárisá alacsonyodott. Ma bármennyire hihetetlen, hangadó német médiumok csatornáit ezt ontották nem kis ideig.

Ha a konzervativizmusra hajló Bajorországban mindez mérsékeltebben folyt is, Kastl-nak ebben a légkörben kellett helyt állnia. Ugyanakkor mialatt a keleti rész lakóinak valóságos nyári otthona lett Magyarország, nyugaton a bajor-magyar történelmi szálak lekoptak abban az új nemzedékben, amelyhez már közelebb állt San Francisco, mint saját hazájában Lipcse vagy Drezda.

Kastl-nak a 48 év alatt meg voltak a belső –és vetületeiben –külső feszültségei. Közelebbről vizsgálva nem sokkal nagyobbak, mint a belföld más intézeteiben abban a Németországban, ahol ez időkből nem volt könnyű sem szülőnek, sem tanárnak, sem internátusi nevelőnek lenni. De a diáknak sem az eligazodás. A nagyvilág szétszórtságában élő magyar emigráns szemében azonban a végeredmény egyértelmű: büszke volt sajátnak érzett gimnáziumára és azt féltett kincsének tekintette.

Itt térek vissza a Szabad Európa Rádióra. A munkatársak havi anyagi támogatása, amelyért vagy hét-nyolc éven át mint a Jóléti Bizottság elnöke és ezzel a KKastki Iskolabizottság tagja, feleltem, eltörpült amellelt, amit a rádióállomás adásaiban az éteren át a széles magyar hallgatóság felé nyújthatott. Minden negyedik vasárnap miseközvetítés az iskolavár templomából, nagyhéten passió, egyes alkalmakkor diákkórus, népzenei estek, színjátékok, versműsorok közvetítése – a Széchényi Könyvtár SZER-gyűjteményében saját írásaimmal is találkoztam - az iskolának az összmagyarságban ismertséget biztosítva. Tudósítás tpvábbá olyan látogatásokról, mint a kényszerű emigráns Mindszenty bíborosé, akit a német

vendéglátó úgy üdvözölt, hogy "Kastl-ban szabad magyar földre lép", vagy a magát ugyancsak magyar emigránsnak, ilyenek is valló Habsburg Ottóé.

Végül közeledett Magyar országon a rendszerváltás. Ekkorra, akár a Szabad Európa Rádió, az iskola sem lett már ugyanaz. Sejtelmes erők kezdtek hatni, tehetséges keletiek nyugati márkás autókkal hozták gyerekeiket pályájuk elősegítésére. Ekkorra Burg Kastl megszűnt az emigráció gimnáziuma lenni. Ami ezután jött, már nem az én feladatomban.